

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Samuelis De Cocceji, Henr. Fil. Sacræ Regiæ Majestatis
Borussicæ Magni Cancellarii, A Consiliis Sanctioribus
Status Et Rei Bellicæ, Ordinis Nigræ Aquilæ Equitis Etc.
Jus Civile Controversum Ubi ...**

Opus Ad Illustrationem Compendii Lauterbachiani ...

Cocceji, Samuel von

Lipsiæ, 1766

LIB. XXII. TIT. I. De Usuris Et Fructibus, Et Causis, Et Omnibus Accessio,
Nibus Et Mora.

urn:nbn:de:gbv:45:1-9050

DE USURIS ET FRUCTIBUS,
ET CAUSIS, ET OMNIBUS ACCESSIO-
NIBUS ET MORA.Qv. I. *An usurae Jure Naturae sint permissae?*

Laut pag. 417. verb. Jus Naturale eas per- mittit &c. **A**FFIRMATUR. Nam domino usus pecuniae suae, ut aliarum rerum, indubie competit, nec alius de ea disponere vel usum ejus domino præripere potest. Itaque si quis utitur aliena pecunia, perinde tenetur usum vel æstimationem usus domino restituere, ac usum seu fructum prædii alieni, si eo usus fuisset; nam utrobique utitur re, quæ ejus non est, adeoque ubi plus suo habet. Fallit ergo ratio, ab Autore allegata, quod ideo Jure Naturæ permissæ sint usurae, quia observat in contractibus proportionem arithmetica: nescio enim, quid sibi velit hæc ratio. Plenius hanc quæstionem discussit Dn. Rikers, in disputatione sub præsidio Dn. Parentis habita *de Anatolesino*, §. 8. seq. verba ejus hæc sunt: Non minor contentio est, an Jure Naturali usurae sint licitæ? Id quod nonnulli Philosophorum & Politicorum negasse videntur. Sic *Plato lib. 5. de legibus*, inquit: *Nullus det pecuniam sub fœnore, alioquin neque licebit usuram, neque sortem repetere.* *Cicero lib. 2. de off. in fin.* dicit: *Fœnerari esse nihil aliud, quam hominem occidere.* Agis, Atheniensium Dux, adeo exorsum habuit fœnus, ut omnium fœneratorum tabulas, igne supposito, in foro cremaverit, quo igne nullum clarius lumen se vidisse dixit Agelilaus. At, spreto his omnibus, usuras Jure Naturali licitas esse, asserimus, vel hac unica ratione, sed certissima, quod domino usus pecuniae suae, uti aliarum rerum suarum, natura competat, non alii. Itaque si quis utitur aliena pecunia, perinde tenetur usum vel æstimationem usus domino restituere, ac usum seu fructus prædii alieni, si eo usus fuisset. Atque usura nihil aliud significat, quam æstimationem usus, idemque est in mutuo similibusque negotiis, quod merces in locatione, & adeo non minus licita, ac ipsa merces locationis.

Et licet forte debitor non perceperit usuras ex pecunia ista, tamen non minus tenetur, ac is, qui prædio alieno usus est, & sua negligentia fructus, quos potuit, non collegit, quia id domino, qui usum illum percipere potuisset, non obest. Quin ex pecunia

enia, ejusque locatione & commercio, non minus utilitas quari potest, quam ex ædibus, earumque locatione, utrumque enim est res natura sterilis, *L. 62. pr. ff. de Rei vind.* & utrobique usus rei locatur. Unde *Horat.* nummos, scœnori acceptos, dixit conductos. *Hor. lib. 1. sat. 2. in pr.* Atque ita sentiunt *Hagen. de usur. c. 3. Cloppenburg. de scœnor. c. 5. & 6. Hahn. ad Wesenb. ff. de Usur.*

Nec movent, quos allegavimus, Philosophi, quippe qui non de justo scœnoris usu, sed de ejus abusu & excessu, non de eo, quod intrinsecum iis est, sed quod accidere eis vitio hominum solet, tractant. *Conf. Grot. lib. 2. c. 2. n. 10.*

Sic & facile est, destruere arcem adversæ sententiæ Aristotelis *lib. 1. polit. c. 6. & 7.* ideo scœnus cum natura committentis, quia pecunia sit snapte natura sterilis. Nam & domos, & res alias natura infœcundas esse, constat, quas tamen hominum industria fructuosas fecit. Itaque etsi ex pecunia fructus natura non oriatur; *L. 62. ff. de Rei vind.* opera tamen commercioque hominum produci inde fructus possunt, *L. 3. ff. de us. ear. rer. l. 15. ff. de al. leg.*

Nec magis movet, quod idem Aristoteles ait, usuras contra naturam nummi esse, qui constitutus est ad permutandum, non vero ad scœnerandum, *l. 1. ff. de Contrah. emt.* Nam uti ipse nummus, ita omnis illius usus ab instituto hominum & Gentium, non vero a natura est, & in eo consistit, ut possint eo uti, non ut teneantur, neque decretorium id Gentium jus est, sed (ut ita loqui liceat) permissorium. Quin nec restrictus est ille usus Jure Gentium ad permutationes, sed domino jus integrum, uti aliis rebus suis, ita & nummis, prout lubet, utendi: sic usus naturalis vini est, ut bibatur, frumenti, ut edatur, utrumque tamen & vendi & permutari potest.

Porro opponitur, creditorem lucrum captare ex re aliena: sed contra, quod nobis ab alio debetur, non est æs alienum, sed nostrum, *L. 23. §. 1. ff. de verb. sign.*

In omnium quoque ore est, mutuuum esse gratuitum, & officio contrariam mercedem, *l. 1. ff. mand.* Sed

RES P. Mutuum gratuitum dicitur, quia ex vi negotii mutua præstatio non est, uti est in emtione. At pacto vel lege fieri potest, ut pro mutuo aliquid præstetur, nam & commodatum rei gratuitum est, potest tamen & pro usu ejus merces promitti & conductio fieri.

Deni-

Denique arguunt ab æquitate, quod quia pecuniæ periculum accipientis est, etiam ejus commodum esse debeat.

RESP. Hoc natura verum aut necessarium non est, nisi in re propria; sed videtur in eo aliquid æquitatis esse, & ideo lex civilis aliquando jus inde ita constituere solet. De reliquis dubiis, quæ adhuc moveri solent, videri potest *Hagen. tract. de Usur. & Hahn. ad Wes. h. t.*

Qv. II. *Cur in legatis & fidei commissis veniant usurae ex mora, cum tamen actio, qua legata & c. petuntur, sit stricti juris?*

Laut. pag. 418. verb. Quibus propter favorem & c. RESP. Hoc non procedit ex aliquo favore ultimæ voluntatis, uti putant Dd. sed ex eo, quod legata ipso jure ad legatarios transeant, eoque hæredes rem alienam teneant, quam cum usoris restituere tenentur, & hæc actio erit bonæ fidei, *l. 34. ff. de Usur.* Nam toties actiones dicuntur esse bonæ fidei, quoties quis rem alienam tenet, quam alter sibi restitui petit. *Vid. tit. Obl. & Act. q. 13.*

Qv. III. *An usurae ex mora debeantur in negotiis stricti juris post litem contestatam?*

Laut. pag. 418. verb. etiam post lit. cont. AFFIRM. (1) Per textum expressum in *l. 35. ff. de Usur.* ubi usurae currunt lite contestata; (2) per *l. 38. §. 7. Cod. l. 8. de re jud.* ubi post litem contestatam etiam fructus ex stipulatu debentur. Usurae vero obtinent vicem fructuum. *L. 34. ff. Usur.* Accedit (3) quod etiam in stricti juris judiciis actori causa præstanda sit in eum diem, quo sententia dicitur. *L. 3. §. 1. ff. Usur.* Ad causam vero pertinet omnis utilitas, *Goth. ibid. & imprimis Usuræ. L. 56. §. 2. fidejuss. L. 54. pr. loc. cond. l. 5. C. publ. int. emt. & vend.* Atque ita (4) communiter Dd. tenent. *Cothm. Resp. 52. n. 260. sq. Mindan. de Mand. L. 2. c. 73. n. 31. Zang. de Exc. p. 3. c. 40. n. 35. et 40. Berl. dec. 30. n. 3. Richt. dec. 74. n. 93. & 97. Fin kelth. Obs. 40. n. 8. Philip. dec. Elect. Sax. 29. O. 1. n. 13. & 14.* Ac pro hac sententia (5) in Curia Halberstadiensi in contradictorio judicatum est in causa *Hüncken c. Weltheim* 17. Dec. 1696. & 1. Sept. 1698.

Hæc sententia indubie vera est (1) Si mora litis ex debitoris culpa sit; *Mev. p. 7. dec. 4.* atque ita judicatum in causa *des Hannenbergischen Testaments c. Wühman* 28. Febr. 1695. & 30. Maj. cod. ann.

(2) Si

(2) Si pro causa fors debetur. *Mev. p. 7. dec. 136.* atque ita in *eadem causa judicatum est.*

OBST. (1) Quod in judicia stricti juris nihil veniat, quam quod verbis obligationis expressum est. De Usuris autem ex mora, nihil in obligatione dictum est.

RESP. Verum est usuras a tempore obligationis peti non posse, neque illas in iudicium venire, licet debitor in mora sit, quia usuræ stipulatæ non sunt, *L. 3. Cod. Usur. L. 1. C. Cond. ind.* at a tempore litis contestatæ omnis utilitas actori etiam in stricti juris negotiis præstari debet, *l. 3. §. ff. Usur.* Unde & fructus peti possunt, *l. 38. §. 7. Eod. & expensæ &c.* adeoque & usuræ post litem contestatam, *d. l. 35.* Sane summa iniquitas foret, si debitor post litem contestatam ex mora sua lucrum captare, creditoremque suum tergiversando usuris privare posset: Neque dici potest separata actione quod interest eas peti debere, nam hoc verum est de usuris ante iudicium cæptum debitis, ubi alia actio non est; at non de usuris, quæ post litem contestatam deberi incipiunt, hæ enim ad *causam* pertinent, quæ etiam in stricti juris iudiciis creditori præstari debet, ad eum usque diem quo sententia fertur, *l. 3. §. 1. Usur.*

OBJ. (2) In *d. l. 35. Usur.* non quæri, in quibus causis currant usuræ, & an in causis stricti juris quoque? id enim in aliis textibus negari: Sed hoc saltem quæri, ex quo tempore usuræ debitæ (non autem esse debitas nisi in negotiis bonæ fidei) currere incipiant, & recte dici ex tempore litis contestatæ, seu quod idem est moræ, quia cum effectu demum ex tempore litis contestatæ mora incipit.

RESP. Immo quæritur ibi in specie de negotiis stricti juris, quia dicitur *lite contestata currere Usuras*, at in negotiis bonæ fidei currunt ex mora etiam ante litem contestatam: Ajunt dissentientes *currere* hic idem esse quod *pergunt currere*; at violenta est admodum hæc explicatio, quæ & verbis legis & rationi juris repugnat, verba legis clara sunt, *lite contestata currere Usuras*, ratio quoque juris clara est, quia post litem contestatam omnis utilitas actori præstari debet, *d. l. 3. §. 1.* Sed & falsum est moram demum incipere cum effectu lite contestata.

INSTANT (3) rationem nostram secundam fallere: Usuras enim & fructus non in omnibus convenire; in primis autem in eo differere, quod usuræ non contineantur sub causa: *fructus* enim partem rei esse, & re contineri, & ideo ad causam, quæ petitur, pertinere; *d. l. 38. §. 7. ibi: ut causa restituatur*, indeque fructus semper post litem contestatam cum re, cui insunt, præstari debere. Usuras autem non inesse rei, nec sub pecunia contineri, sed ex conventionem & lege demum deberi, *l. 121. V. S. iisque cessantibus cessare quoque usuras.*

RESP. Falsum est ad causam tantum pertinere quod pars rei est, & re continetur, sed causa continet omnem utilitatem, *l. 3. §. 1. Usur. ibique Goth. adeoque Usuras quoque per textum expressum in L. 54. pr. Locat.* Sed & expensæ in stricti juris judiciis peti possunt, quæ tamen nec pars rei sunt, nec re continentur.

Dissentiunt Laut. h. p. 418. ibique Dd. Struv. Exerc. 27. th. 45. Wif. fenb. D. 42. §. 9. Dn. Berger h. q. 1.

Qv. IV. Quando usuræ præstentur ex singulari aequitate
citra moram?

Laut. pag. 418. verb. vel ex alia singulari. RESP. Quando quis utitur re nostra, tunc vicissim præstat usuras, uti si procurator meus meam pecuniam scenori locavit, indeque usuras consequutus est, vel alio modo eam in suos usus convertit, *L. 10. §. 3. Mand.* Sic si procurator exegit fortem a debitore suo, (ex qua forte usuras uberrimas consequebatur), eamque mandantis creditori solvit, eaque solutione mandantem liberavit, procurator usuras mandati judicio consequitur, etiamsi mandans ipse in solvendo moram non admiserit. *L. 12. §. 9. Mand. ibique Goth.* Ita emtor re sibi tradita statim ad usuras pretii nondum soluti tenetur, etsi emtor non sit in mora solvendi, *l. 5. C. de Act. Em. quin etsi venditor de evictione cavere nolit, vel emtor nullos fructus ex re perceperit, L. 13. §. 20. ff. de Act. Em. Cujus rei rationem late explicavi supr. Lib. 19. tit. 1. q. 16. 17. & 18.*

Qv. V. An usuræ ejusdem generis debeant esse cum
forte?

Laut. pag. 418. verb. ratione qualitatis est. RESP. Regulariter in pecunia numerata præstari usuræ debent, quia hæc sola & certissima est rerum æstimatio. EXC. Si res, mutuo data, in quantitate consistat, de qua agit *L. 23.*

II. 3. 1. C. h.

C. h. nam æstimatio frumenti variare potest, non vero quantitas, indeque hoc casu certior est æstimatio ejusdem generis. Vid. Laut. h. Struv. Ex. 27. §. 48. Conf. Auth. ad hæc §. l. sq. C. Eod. ibique Goth.

Qv. VI. An usurae in eadem bonitate solvi debeant, quae in sorte est?

AFFIRMAT Richter p. 2. dec. 72. Carpz. p. 2. c. 28. def. 14. Negat Faber. C. L. 8. tit. 29. def. 45. At prior sententia & juri & rationi convenientior est, quia usurae nihil aliud sunt quam æstimatio sortis: Sed & sunt sortis accessio indeque eodem jure censentur: Unde si thaleri, quos in specie vocant, in obligatione nominantur, etiam usurae in eadem specie solvi debent. Atque ita in Curia Halberstadiensis judicatum in causa Reuschenberg, c. Levin Meyer d. 1. Apr. 1710. & in causa Borch, sive Hünecken, contra Beltheim d. 17. Dec. 1696. Item in causa Mörner, c. Heinen Erben in puncto debiti 555. thlr. Spec. d. 28. Febr. 1695.

Qv. VII. Si usurae, quae singulis annis solutae sunt, superant sortem, an imputantur sorti?

NEGATUR, sed tunc in infinitum, & sic ultra alterum tantum currunt; (1) quia ratio illa cessat in solutis; illae enim desinunt esse, uti usurae, ita & accessio. Sane cum tempore ex ove potest plus lactis vel lanae percipi, quam est quantitas ovis. (2) Debitor, qui solvit usuras, consensuque creditoris sortem ulterius retinet, singulis annis quasi de novo contrahit, prioremque contractum renovat. (3) Textus expressus est in L. 10. C. de Usur. ibi: *Usurae, per tempora solutae, non proficiunt reo ad dupli computationem &c.* atque hanc sententiam (4) defendit Camera Imperialis apud Blum. *Chilid. sent. Cam. n. 455. Roßing. Pand. Cam. L. 1. tit. 20. Mind. de Mand. jud. L. 2. c. 21. n. 5. & c. 73. n. 21.* In dubio vero jure, dubiave praxi tutius est, sequi opinionem Camerae. Vid. præjudicium Curiae Halberstadiensis in causa Stammern, contra Hager, d. 29. Maj. 1673. & Carpz. L. 4. Resp. 37. n. 11. Graev. in praefat. Conclusionum. (5) Electores Saxoniae & Brandenburgi ita deciderunt, ille *Decis. Elect. 29. hic Recess. March. de an. 1653. §. Zum drey und dreyßigsten.* (6) Atque ita Dd. communiter tenent. De Cameralibus jam ante dixi. Conf. *Stryk. Caut. Contr. S. 2. c. 1. §. 28. Brunn. ad L. 10. C. de Usur. ubi tamen hodie aliud obtinere contendit, n. 4. Richt. dec. 74.*

K 2

n. 90.

n. 90. ubi, ita Lipsienses, Wittenbergenses & Francofurtenses respondisse, ait, *Finckelth. O. 40. n. 14. Et responsa n. 19. seq.* Quicquid dissentiant *Laut. tit. de Usur. pag. 419. ibique Dd. & de hodiernis moribus Brun. d. l. Tab. de Alt. tant. p. 11.* Atque pro hac opinione (7) in Curia Halberstadiensi iudicatum in causa des Rannenbergschen Testaments Procuratoris, contra Baumeister-Amt, d. 28. Febr. 1695. Deutsche Erben contra Kloster Burchardi, d. 5. Jun. 1704. Ita tres conformes sententiæ exstant in causa Hünecken, contra Weltheim inprimis in sent. de An. 1698. Mens. Octobr. Sed & duæ sententiæ in contradictorio prolatae in causa Stammers contra Hagen, d. 16. Dec. 1664. & d. 29. Maj. 1673. item in causa Assenburg, contra Bornstedt, d. 24. Jun. 1653. Ut proinde praxis hujus Curiae accurate conveniat cum Jure civili.

Neque OBSTAT (1) *L. 27. §. 1. C. de Usur.* ubi cursus usurarum ultra duplum minime conceditur.

RESP. Regula ibi ponitur, exceptio habetur in *L. 10. C. de Usur.* si solutæ jam sunt.

OBJ. (2) *L. 29. Et 30. C. eod.* ubi diserte dicitur, nec solutas ultra alterum tantum currere.

RESP. Suspectæ sunt hæ Leges, tum, quia in quibusdam Codicibus plane non exstant, tum, quia ab Irnerio privata autoritate insertas esse, omnes fatentur, *Struv. Evol. ad tit. de Usur. th. 52.*

OBJ. (3) *Nov. 121. c. 1. Et 2. item Nov. 138.* ubi Justinianus abrogat Jus Civile, & vult, ut particulares usurarum solutiones etiam dissolvant debita, si usque ad duplum pertingant.

RESP. Has Novellas nunquam usu receptas esse, *Richt. dec. 94. n. 90. Græmo. ad d. Nov. 121.*

Dissentiunt *Mindan. proc. c. 73. membr. ult. Surd. Conf. 302. Et 342. n. 2. Cotim. V. 2. Conf. 22.* & allegati apud *Finckelth. Et Richt. ad. II.* Eaque est sententia Erfurtensium in causa Borg, contra Weltheim, d. 23. Jan. 1696. quam Jenenses confirmarunt d. 17. Dec. 1696. at utraque in Oberleuterationis instantia reformata est a Rostochiensibus d. 1. Sept. 1698.

Qv. VIII. *Si usurae petuntur tanquam interesse, an superare sortem possint?*

Laut. p. 419. verb. si usurae petantur.

AFFIRMAT *Lauterb. h.* Nam tunc petit, quod sibi abest. Secus vero est, si creditor usurarum usuras per modum interester-

teresse petat, nam tunc peteret accessionis accessionem, interesse enim hic est accessio rei, quæ ratio cessat in priori casu, ubi interesse non petitur intuitu usurarum, sed pecuniæ principalis. *Vid. Dn. Coccej. Disp. de Anatoz. Sect. 4. §. 5. Carpz. part. 2. const. 30. def. 29. & Lib. 4. Resp. 50. n. 7. & de Asyl. debit. c. 1. pos. 24. propter l. 2. §. 8. ff. de Eo, quod cert. loc. dar. oport. Dissent. Brunn. ad L. un. C. de Sent. quæ pro eo, quod interest, profer. Tabor. de Alt. tant. part. 2. art. 5. §. 8. & part. 3. art. 13. §. 7.*

Qv. IX. *An usuræ ultra alterum tantum debeantur, si debitor sit morosus?*

NEGATUR: Nam (1) tota prohibitio frustranea esset, quia semper supponitur mora solvendi: si enim solvit, non opus est usuris; (2) quia usuræ usurarum non valent in moroso debitore, per *L. 28. C. de Usur. ut omnes fatentur; ergo nec ultra alterum tantum, quia utriusque eadem ratio est, L. 26. §. 1. de Cond. ind. (2) per L. 27. §. 1. C. h. t.* *Dissentit Laut. p. 419. verb. si debitor sit &c.*

OBJ. *L. f. pr. C. de Usur. rei jud.*

RESP. Ibi agitur de usuris rei judicatæ, nam si usuræ ex judicato debentur, harum usuræ peti possunt, quia illæ instar sortis sunt, unde legè quasi ex nova causa usuræ debentur. *Brunn. ad L. 27. in f. C. h. Berl. dec. 30. n. 9. Mev. p. 7. dec. 4.*

OBJ. Ita dolose posset reus litem protrahere, quia scil. ultra alterum tantum non currunt usuræ.

RESP. De dolo potest semper conveniri, si malitiose litem protrahat, sed non ex nuda mora: indeque eum casum excipiunt *Dd. Richt. dec. 74. n. 39. Mev. p. 7. dec. 4.*

Qv. X. *An usuræ usurarum, in sortem redactarum, licitæ sint?*

NEGATUR: Nam nullo modo usuræ usurarum licitæ sunt, *L. 28. C. h. Laut. p. 419. verb.*

OBJ. *L. 11. h. L. 12. L. 23. C. L. 51. de Haered. pet. L. 60. Pro soc. sive ob usuras &c.*

RESP. In his textibus non usuræ, quæ sunt accessio, sed ipsa fors, adeoque res principalis data est, cujus usuræ omnino debentur.

Conf. *Dn. Berger. h. q. 2. & Laut. p. h. 419. ibique Dd.*

QV. XI. Quando desinant usurae, consequenter quando usurarum usurae peti possunt?

Laut. pag. 419. verb. Non etiam sunt. Doctores in genere pro regula & norma statuunt: *Mutata persona, desinere esse usuras, non mutata, manere, Laut. p. 419.* Sed erronea illa videtur Dn. Parenti in *Disp. de Aquator. Sect. 2. §. 1. Et 2.* quia non hic agitur de mutatione, quae fit in persona, sed quae fit in usura, nec quaestio est, an persona debitoris, vel creditoris in aliam, sed an usura in sortem mutata sit: nec, mutata persona, sequitur mutatio usurae, quia alter idem debitum cum usura debere potest. Aliud enim est debitum ipsum, aliud persona, quae debet, vel cui debetur; non ergo mutatur debitum, vel ejus qualitas, si alius idem debeat, idem est debitum, sed alia persona id debet: quin accidere potest, ut, non mutata persona, tamen usura mutetur, ut in *L. 58. §. ff. de Adm. tut. &*, mutata persona, usura maneat, *L. 22. C. de Pign.* Denique usurae non desinunt, nisi per veram solutionem, vel talem modum, qui est instar solutionis, nullibi autem dicitur, solam mutationem personae esse verum tollendae obligationis modum. Ex alio ergo fonte definiendum est, quandonam ipsum debitum, ipsaque usura mutetur. Id vero fit

I. SOLUTIONE; nam per hanc res transit in dominium creditoris, eoque desinit esse usura, perinde, uti merces esse desinit, quae soluta est, *dict. Disp. Sect. 2. §. 3.* Hæ igitur usurae solutæ, statim iterum scœnori dari possunt, neque tunc erunt usurae usurarum; illa enim pecunia, per solutionem pleno jure facta est creditoris, qui proinde eam vel retinere, vel alii, etiam ipsi debitori, mutuam dare potest, *d. Disp. Sect. 2. §. 4.*

OBJ. Quod per solutionem desinant deberi, sed non esse usurae.

RESP. Immo usurae esse desinunt, eodem modo uti merces, quæ ex locatione pro usu rei debetur, esse desinit per solutionem. *dict. Sect. 2. §. 3.*

II. MUTATA CAUSA DEBITI IN ALIUD DEBITUM, QUOD TOTUM SORS EST. Ita enim ipsum debitum, ejusque qualitas mutatur, cum aliud omnino debitum sit, quod ex alia causa debetur, *L. 14. pr. de Exc. rei jud.* & sic totum, quod ex nova causa debetur, sors est. Epempla sunt (1) in procuratore, qui, exactum debitum cum

eum usuris non restituens, debet usuras totius summæ, quam exegit *L. 10. §. 3. Mand.* (2) In tutore, pecuniam pupilli cum usuris exigente, ac in usus suos convertente, *L. 7. §. 11. L. 28. §. 1. Et §. f. ff. de Adm. tut.* (3) Si procurator solvit nomine domini fortem & usuras, totius hujus summæ usuras exigit: Idem est in fidejussore, qui pro reo ex causa mutui fortem cum usuris solvit; hic enim earum quoque usuras petere potest, quia tota illa summa fors est. *Vid. dict. Disp. Sect. 2. §. 6. 7. 8. 9.*

Non vero III. mutatur causa debiti SOLO PARTIUM CONSENSU; quia non dependet ex arbitrio privatorum usura, an fors sit: harum enim natura & forma legibus est constituta, quam partes intervertere non possunt, *arg. L. 28. C. de Usur.*

Dissentit Berl. dec. 268. n. 8. & alii, per L. 58. §. 1. de Adm. tut. sed jam antea dictum est, in ejus specie non solam personam, sed debiti quoque causam mutari. *Vid. dict. Disp. Sect. 2. §. 10. 11. 12.*

Neque IV. SI PER CESSIONEM MUTATA EST PERSONA CREDITORIS: nam demonstravit Dn. Par. *in dict. Disp. Sect. 2. §. 13.* non mutari causam debiti (1) sola personæ mutatione; neque (2) pacto; imprimis cum (3) cessionarii & cedentis idem prorsus debitum sit; nec (4) aliud quicquam cessionarius petere possit, quam quod ipsi cessionis est, cessæ autem usuræ sunt, non fors; Nec (5) cedens plus juris in alium transferre potest, quam ipse habet, transferret vero plus fortis, si usuras quoque in fortem cederet; Immo (6) non mutatur persona creditoris, non magis, quam per procuratorem, cessionarius vero est procurator cedentis; & alias (7) his casibus aliorum facto alterius, scilicet debitoris, conditio durior ac gravior fieret, contra *L. 47. de Reg. Jur.*

Nec V. desinunt esse usurarum usuræ MUTATA PERSONA DEBITORIS. Idque (1) ex omnibus ante allegatis rationibus. *Laut. pag. 419. verb. licet novatio Et. & verb. Si debitor mutatur.* Quibus (2) accedit, quod illa mutatio personæ fieret per novationem, delegationem vel constitutum, his omnibus casibus alius debitor constituitur: at novatione & delegatione certum est, non desinere esse usurarum usuras, *Struv. h. th. 50. Laut. h. pag. 419. L. 28. C. de Usur. L. 3. Cod. de Usur. rei judic. Constituens in plus teneri non potest, quam ipse reus principalis, L. 1. §. 7. L. 3. §. 1. L. 11. §. 1. seq. de Const. pre. & utrumque unum idemque debitum, d. L. 11. §. fin. L. 18. §. f. cod.* Nec ergo plus esse potest in accessione, quam in re principali, §. 5. I. de Fidej. Indeque constituens non potest usura-

usurarum usuras debere, quas ipse reus non debet, *Mev. p. 9. dec. 149. dict. Disp. Sect. 2. §. 14.* ibique Dd.

OBJ. *L. 7. §. 12. de Adm. tut.*

RESP. Ibi usuræ usurarum præstantur, non, quod persona, sed debiti causa mutata est, *dict. Sect. 2. §. 14.*

OBJ. Quod novatio similis sit solutioni, per *L. 31. §. 1. ff. de Novat.* at solutione tollitur usura, *supr. n. 1.*

RESP. (1) Neque est vera solutio, *l. 25. ff. eod.* qualem Imperator requirit in *d. l. 28.* Nec (2) mutata proprie debiti causa; quia novatio fit per stipulationem, *§. 3. Inst. Quib. mod. toll. obl.* mera autem stipulatio proprie non est debiti causa, sed cautio, *L. 1. §. 4. ff. de Stip. pract.* quæ proinde priori saltem causæ accedit, *dict. Disp. Sect. 2. §. 20. & 21.* ubi simul excipit casum delegationis singularem.

Nec VI. SI TUTORES, CURATORES, GESTORES &c. A SE IPSIS NOMEN EXIGANT. Nam neque soluta hic est usura, neque mutata debiti causa, *L. 6. §. f. L. 38. de Neg. gest. L. 9. §. 4. de Adm. tut.* Vid. *dict. Disp. Sect. 2. §. 16. & 19.* ibique late Dd.

OBJ. (1) Quod tutor adversus alium præstare debet pupillo, idem adversus se quoque præstabit, *L. 9. §. 3. de Adm. tut.*

RESP. Inde a contrario sequitur, quia tutor ab extraneo non exigit, ergo nec a se. *dict. Disp. Sect. 2. §. 17.*

OBJ. (2) *L. 2. C. de Usur. pup.* ubi ex omni eo, quod ex causa tutelæ debetur, usuræ præstantur.

RESP. Loquitur de forte, quia usuris opponitur, *dict. Sect. 2. §. 17.*

OBJ. (3) *L. 7. §. 12. L. 58. §. 1. & §. f. d. Adm. tut.*

RESP. Ibi tutor exactum debitum pupilli cum usuris penes se retinuit; tunc enim & solutæ sunt usuræ, & debiti causa est mutata, (nam tutor jam tenetur actione tutelæ), adeoque tutor ex nova & propria causa debet meram fortem, *dict. Disp. Sect. 2. §. 18.*

Nec VII. SI POSTERIOR CREDITOR OFFERT ANTERIORI DEBITUM CUM VSURIS, eoque pignus sibi acquirit. Tunc enim harum oblatarum usuras petere nequit, *L. 12. §. 6. Qui pot. L. 22. C. de Pign.* Non enim mutata est debiti causa: offerens enim agit ex anterioris creditoris persona & jure. Nec vere solutæ sunt usuræ; nam non animo solvendi debiti alieni, sed sibi acquirendi & quasi emendi pignus solvit. *d. l. 12. dict. Disp. Sect. 2. §. 22.*

Qv. XII. *An nudo pacto promissæ usuræ actione
peti possint?*

NEGATUR; quia Jure Civili ex nudo pacto non datur actio, sed *Laut. pag.*
sola exceptio. Vid. *supr. tit. de Pact. q. 10.* Idque verum est, *410. verb.*
et si sæpius præstitæ sint; nam nec animus obligandi inde probatur, *Nudo pa-*
nec exinde in futurum peti possunt, si nulla justa causa præcessit, *L. 7. do &c.*
C. h. quin & repeti possunt, nedum retineri: nec obligatur tanquam
ex tacito pacto in futurum; nam ne quidem obligatur, si præcesserit
pactum expressum, l. 28. C. de Pact.

OBJ. *L. 6. pr. h.*

RESP. Præcessit justa causa, ex qua filius debuit cum usuris, sed
agebatur cum patre, ejusque hærede de in rem verso ex hoc debito
ulurario, & quærebatur, an pater etiam teneretur de usuris ejus, quod
in rem ejus versum est? Resp. teneri, si sæpius præstitisset, quia hoc
ipso tacite ratum habuit contractum filii, adeoque eo tenetur in soli-
dum; solvuntur ergo usuræ non ex solo eo, quod sæpius solutæ, sed
ex contractu, a patre per hos actus approbato: & repetitio illa infert
approbationem contractus validi, at non contractum.

OBJ. *L. 1. C. de fideic.*

RESPONSIO eadem est, debentur usuræ non ex factis illis, sed
ex ultima voluntate filii, his factis approbata. Sed anne saltem re-
tinendi inde jus est? Negatur; sed, si per errorem solutæ sunt, re-
peti possunt: nisi pactum præcesserit, *L. 3. L. 4. C. h. nec pactum ta-*
citum est, ubi erratum: secus si a sciente soluta sint.

OBJ. *L. 13. pr. ff. L. 5. C. h.*

RESP. Non quæritur de retinendis, sed remittendis a creditore
usuris; an ex eo, quod minores debito acceperit reliquos remisit?
Quod affirmatur; quia qui recipit toties minores usuras, videtur re-
mississe majores, cum facti hujus alia ratio non sit, & promiores limus
a liberandum, *L. 47. de O. A.*

Qv. XIII. *An usuræ, in sententia præteritæ, post rem judicatam
peti possint?*

RESP. Usuræ vel petuntur tanquam accessio debiti principalis, *Laut. pag.*
adeoque ipsa actione principali, quales sunt, quæ ex negotiis *420. verb.*
si actio
principalis fuerit
&c.
Cocc. J. C. P. II. L bonæ

bonæ fidei ex mora debitoris oriuntur: *Vel* petuntur propria actione tanquam interesse, etsi debitor in mora non sit. Utræque usuræ quoad effectum admodum differunt; *ILLÆ* non debentur ex propria obligatione, sed tanquam accessio, indeque continentur officio iudicis. Obligatione ergo extincta, & finito iudicis officio, amplius usuræ hæc peti nequeunt, *l. 49. §. 1. ibi: Pretii sorte, licet post moram, soluta, usuræ peti non possunt: cum hæc non sint in obligatione, sed officio iudicis præstentur. ff. de Act. emt. L. 4. C. ibi: sed si, cum depositi actione expertus es, tantummodo sortis condemnatio facta est, ultra non potes propter usuras experiri: Non enim duæ sunt obligationes, alia sortis, alia usurarum, sed una: ex qua condemnatione facta, iterata actio rei iudicatae exceptione repellitur. C. Depos. L. 13. ibi: sed si finitum est iudicium sententia, quamvis minoris condemnatio facta est, non adjectis usuris, nec provocatio secuta est, finita retractanda non sunt. C. de Usuris. Atque ita rem decidit *Mev. p. 3. dec. 420.**

HÆ usuræ, quæ tanquam interesse debentur, & vel stipulatu, vel ex alia æquitatis ratione, præter moram veniunt, etiã finita obligatione principali, & lata jam sententia peti possunt; (1) quia ex propria obligatione diversa ab obligatione sortis debentur: adeoque tota ratio, quæ in præcedenti membro militabat, cessat, *arg. d. l. 49. ibi: cum hæc non sint in obligatione &c. arg. d. l. 3. ibi: non enim duæ sunt obligationes, alia sortis, alia usurarum, sed una.* (2) per text. expr. in *l. 2. §. 7. ibi: sed mihi videtur summæ solutio distare à fabrica insulæ: & ideo quod interest solum petendum: ibi ergo id, quod interest, propria actione petitur, licet principalis obligatio solutione sit extincta: Ita rem decidit *Mev. p. 1. dec. 219. Conf. Surd. dec. 69. pr. & n. 1. Cravet. Conf. 320. Faber C. L. 4. tit. 23. def. 4. Castr. ad L. 13. ff. de Usur. Brunn. ad d. l. 13. n. 2.* atque ita An. 1708. mense Sept. Domini Halberstadienses in contradictorio iudicaverunt in causa der Schulschischen Erben, contra den Rath zu Osterwigk.*

At notabilis ab illa regula est exceptio, si usuræ, quæ tanquam interesse debentur, petitæ in libello, & nihilominus præteritæ sint, nam tunc etiã illæ usuræ denegatæ censentur, & iterata actio repellitur exceptione rei iudicatæ: dum enim iudex petitis in libello non annuit, denegare ea videtur, & sibi imputet creditor, quod a sententia non appellaverit, eamque in rem iudicatam transire passus fuerit. Atque ita optime distinguit *Mev. p. 3. dec. 420. & dec. 293.*

Qv. XIV.

Qv. XIV. *An usurae desinant, extincta obligatione principali?*

AFFIRM. quando usurae ex mora, & sic solo officio Judicis debentur: quia, sublata actione, nec officium Judicis, ut merum accessorium subsistere potest, *l. 26. pr. C. h.* *Laut. pag. 420. verb. desinunt extincta &c.*

Idque verum est, quocumque modo principalis obligatio extincta sit: ut solutione, *d. l. 49. §. 1. de Act. emt. l. 4. C. Dep. l. 13. C. h.* praescriptione, *l. 26. pr. C. h.* novatione, *l. 18. de Novat.* & sic confusione, nisi pignore adjecto, *Brunn. ad d. l. 13. n. 4. C. h.* vel nisi protestatione sibi creditor usuras reservet, *Brunn. ad d. l. 13. n. 5.*

Atque de his usuris quoque Judex pronunciare, etsi non sint petita, *Brunn. L. 13. n. 2. 3. h.* vel eodem die eas supplere potest, *L. 42. de Re jud. Brunn. d. l.*

At secus est, si in conventionem deductae, usurae ex proprio contractu, & actione debentur: tunc enim etiam finita principali obligatione usurae separata actione peti possunt, *arg. d. l. 4. C. Dep. d. l. 49. de Act. emt. L. 1. C. de Jud. L. 8. vers. neque id. &c. de Eo, quod cert. loc. Brunn. ad d. l. 13. n. 5. C. h. Fab. C. L. 4. tit. 33. def. 4. Carpz. P. 2. C. 30. d. 47. Mev. P. 1. d. 219.*

OB J. Accessorium non posse subsistere sine principali.

RESP. Id secus esse, si & obligatio alia sit a principali, & alia res debita, quae per se subsistere potest: ut in materia pignorum, usurarum &c. Hæ enim per se quoque subsistere possunt, uti fructus, qui sunt accessio prædii, tamen separati quoque subsistunt.

Qv. XV. *Quid sit annuus reditus, & quomodo differat ab usuris?*

RESP. Annuus reditus, quatenus ut *jus* spectantur, sunt usui fructui similes, quatenus *corpus*, sunt pecunia, quam quis usque ad legitimum usurarum modum quotannis percipit pro sorte alteri soluta. Constituantur per emtionem, qua creditor loco usurarum quincuncium pro mutuo, adeoque pro certa pecunia emit reditus quincunces. Reditus itaque sunt merx, fors est pretium, quod proinde repeti non potest, etsi ita pacti fuerint. *Vid. alleg. Ord. Pol. & Carpz. p. 3. c. 24. def. 17. 18. & 19.* Nisi in casum moræ id fiat, *Carpz. d. def. 19.* *Laut. pag. 420. verb. annui reditus &c.*

L 2

Diffe-

Differentia ergo multæ sunt inter annuos redditus & usuras: *illi* (1) emtione, *hae* stipulatione constituuntur; *illi* (2) sunt commodum fortis, *hae* fors ipsa, sive merx emtionis; *illi* (3) sunt res principalis, *hae* accessio; *illi* (4) ultra alterum tantum currunt, quia non sunt accessio, sed fors, *Lynk. Disp. de Ann. red. Disp. 2. §. 1. n. 2. Laut. pag. 419. Struv. Ex. 27. §. 53. hae* non currunt, quia accessio non potest esse major suo principali; (5) *illi* revocari non possunt, quia jure perpetuo in alium sunt translati, & facultas redimendi penes solum venditorem est. *Res. Pol. de Ann. 1548. §. 8. & de Anno 1577. §. 9. Carpz. p. 3. s. 24. d. 16. hae* possunt, soluta forte: (6) *illi* non semper tolluntur soluta forte, *hae* tolluntur; (7) in *illis* debentur usurarum usurae, non in *his*. *Disp. de Anator. Sect. 4. §. 6. Alias* differentias vide apud *Lynk. de Ann. redit. uti, quod in illis actio realis confessoria detur. Laut. li.*

Qv. XVI. *An, si Judex solutionem prohibuerit, debitor usuras praestare teneatur?*

Laut. pag. 420. verb. (2) si Judex. **N**EGATUR. quia tum mora ejus non est. **EXC.** (1) si interim pecunia usus est, tunc enim ex re aliena lucrum caperet. (2) Si simul & re, quam emit, & pretio utatur; de quo casu loquitur *L. 13. §. 20. de Act. emt. Vid. supr. tit. de Act. emt. q. 17.*

Qv. XVII. *An mora demum contrahatur per interpellationem?*

Laut. pag. 421. verb. qui non solvit interpellatus. **A**FFIRMATUR: nec debitor ante interpellationem in mora est, licet pure debeat; (1) quia licet debitum sit, tamen debitor non tenetur creditori illud offerre, *L. 105. de Solut. sed* sufficit, si paratus sit reddere petenti; (2) quia nescit, an commodum sit creditori, quin an desideret, qui nihil declarat, forte cessurus, *arg. L. 26. §. 1. de Fideicom. lib. neque* (3) ignavia creditoris debet obesse reo, *d. §. 1. Accedit* (4) quod contractus inferat obligationem restituendi, non certum solvendi tempus: alia ergo quaestio est, an reus obligatus sit, quod ex contractu infertur, alia, quando solvere debeat, quod in potestate actoris est, quando sibi velit solvi. Actor ergo statuit vel ab initio diem addendo, vel postea interpellando: Ille ergo in mora est, si non petat, post petitionem autem reus, *L. 88. de R. J. L. 23. de V. O. L. 32. pr. Et §. 1. h. L. 127. V. O.*

O B J.

Obj. *L. 5. de R. C.* ubi dicitur, per debitorem factum videri, si iusta causa sit, propter quam intelligere debet, se dare oportere.

RESP. (1) Talis iusta causa non est ante interpellationem, tunc enim stat per creditorem. Aliud (2) est, in mora esse, aliud, per quem stare videatur: quoties enim potest facere, & non facit, non habetur pro facto, etsi mora absit, ut in *l. 3. §. 3. de Cond. caus.* de cuius formula agitur in *d. l. 5.* Indeque imputatur ei, per quem stat, ut vel ne pro facto habeatur, non ut in mora sit, & usuras præset.

Qv. XVIII. *An unica interpellatio extrajudicialis sufficiat?*

AFFIRMATUR. Sed ei interpellationi insistendum est, ne videatur ab ea semel facta recessisse, quod fit, si, cum commoda occasio instandi esset, non fecit, *l. 32. §. 1. h.* Incipit ergo ab unica interpellatione mora, & si nulla occasio instandi fuit, durat, si fuit, instare debet, vel litem movere: lite contestata jam certa mora est, nec deficit. Unde in jure plerumque huic actui tribuitur mora; non quod tunc incipiat & constituatur, sed quod cœpta a prima interpellatione continuat. Ita in *l. 10. C. de Praeser.* dicitur, computari in præteritum, & is sensus est *l. 35. h.* Lite contestata currunt usuræ, id est, continuant cœpta a prima interpellatione.

Laut. pag. 421. verb. licet tantum unica &c.

Qv. XIX. *An dies interpellat pro homine, indeque debitorem in mora constituat?*

AFFIRMATUR; quia (1) is dies ab actore statuitur ad solvendum, nec interest, initio statuat, an post, id ergo inter utrumque rite actum, ut hoc die solvatur, prout igitur partes statuunt, ita jus est, (2) per *l. 12. C. de Contr. stip. l. 23. de O. & A. l. 14. de V. O.* (3) per *l. 32. de R. C.* ubi tempus æstimationis est dies adjectus, aut eo non adjecto, interpellatio, atqui tempus æstimationis est, quo dari debet, & ideo id inspicitur, quia tunc dari debet, adeoque incipit tum mora, *l. 2. h.*

Laut. pag. 421. verb. si dies pro homine interpellat &c.

Obj. *L. 41. §. 1. de V. O.* ubi dicitur, diem in favorem rei accipi, adeoque non pro actore allegari posse contra reum, ut hic illi usuras præset ex mora.

RESP. Ante moram favor rei est, ne interim teneatur solvere, post moram, actoris, ut veniente die reus teneatur ad effectus moræ.

OBJ. Mora, interpellatione contracta, purgari potest usque ad litem contestationem; *l. 84. de V. O.* si vero post diem mora inciperet, purgari non posset.

RESP. Negatur, moram semel commissam ante litem contestatam purgari posse, nec *d. l. 84.* agit de casu, quo interpellatio & mora præcessit.

DISSENTIT *Bachovius*, & putat, id verum tantum esse, cum pœna adjecta est, sed in *d. l. 114. de V. O.* nulla est pœna, & eadem ratio.

Qv. XX. *An conditio existens debitorem in mora constituat
citra interpellationem?*

Laut. pag. 421. verb. Non etiam sub Cond. NEGATUR; (1) quia conditio non adjicitur solutionis causa, uti dies, sed ut cum effectu obligatio producatur. (2) Existere potest conditio, ignorante debitore, indeque citra ipsius culpam. (3) Effectus conditionis est, ut illa existente purificetur obligatio, quæ hactenus incerta fuit, adeoque idem juris jam erit, quod in pura obligatione, ut scil. debitor non in mora constituatur, nisi post interpellationem. Idque (4) confirmatur ex *l. 24. in f. pr. Quand. dies leg.* ibi: *forte quia hæres interpellatus non sit.*

OBJ. *L. 18. pr. h.* ubi obligatione sub conditione, ut venditor evictis agris pretium restitueret, contracta, existente conditione statim usuræ debentur, indeque debitor statim in mora constituatur.

RESP. Quæritur ibi, an usuræ etiam ante evictionem debeantur, non an sine interpellatione, uti patet ex ratione dubitandi, quia emtor quoque debuit fructus medii temporis restituere. Non ergo quæritur, an post evictionem requiratur interpellatio ad moram, nam ea & mora supponitur, sed etiam an ad usuras pretii medii temporis.

OBJ. *L. 59. de Verb. Obl.* ubi tam de obligatione in diem, quam sub conditione dicitur, quod æstimatio ejus temporis inspiciatur, quo dies venit, adeoque existente conditione videtur constitui in mora.

RESP. Non quæritur de æstimatione post diem vel conditionem, sed ante, ut patet ex ratione, *quando rei captio foret.* Petebatur a reo

reo aestimatio, quæ erat maxima ante diem, & respondetur, non incipere aestimationem, nisi post diem & post conditionem, alia ergo quæstio est, an interpellatio tum requiratur? quæ proinde non excluditur, sed mora supponitur.

Qv. XXI. *An mora inducat obligationem ratione usurarum?*

AFFIRMAT *Lauterb. in f. h.* sed distinguendum inter obligationem ex negotiis *bonæ fidei*, nam in his agi potest actio ex ipso contractu ad moræ aestimationem *L. 3. C. L. 32. §. 3. ff. de Usur.* & inter obligationem ex negotiis *stricti juris*; ibi enim non plus est in obligatione, quam quod verbis est expressum, *d. L. 99. de V. O.* at verbis contractus nihil de mora dictum est: Repugnat igitur ex æquitate augeri obligationem, & tamen stricti juris esse. Post litem contestatam tamen usuræ debentur. *Vid. supr. q. 3.* quia omnis causa i. e. omnis utilitas in iudicium deducitur.

Laut. pag. 421. verb. inducit obligationem usurarum &c.

Qv. XXII. *An mora, indeque debitæ usuræ, tollantur simplici oblatione?*

AFFIRMATUR modo actu creditor offerat; usuræ enim non debentur, nisi ex mora; oblato autem debito non potest dici in mora. Neque per offerentem stat, quo minus debitum solvatur, jamque mora est creditoris in accipiendo: quin contradictio est, offerre debitum, & tamen moram facere in offerendo. Atque id traditur in *L. 72. pr. de solut.* ubi & ratio additur: *non est æquum, teneri pecunia amissa, quia non teneretur, si creditor accipere voluisset.* Conf. *L. 39. Cod. L. 122. §. p. in fin. de V. O. Brunn. ad L. 19. C. h.*

Exc. Si usus sit pecunia illa. *Vid. supr. q. 4.*

OBST. *L. 19. C. h.* ubi non nisi per solennem oblationem pignus liberari dicitur: item *L. 6. L. 9. C. eod. L. 7. L. 18. §. f. ff. h. L. 3. C. de Luit. pign.* in quibus omnibus debitum & pignora non tolluntur, nisi per solennem oblationem. Varie distinguunt Doctores; alii dicunt, per simplicem oblationem non ipso jure tolli obligationem, sed ope dænum exceptionis: alii distinguunt inter usuras ex mora, & eas, quæ ex stipulatu debentur: illas tolli per simplicem oblationem, non has. *Goth. ad d. L. 19.* Sed res clara est; nam oblatio simplex purgat effectus moræ, sed non tollit totam obligationem; adeoque debitum, pignora, fidejussiones &c.

&c. durant, hæc jura enim non tolluntur, nisi per solennem obligationem, quæ instar solutionis est: atque de his juribus agitur in *L. 19.* & reliquis textibus.

OBJ. *L. 28. §. 1. de Adm. tut. L. 1. §. 3. h. t.* ubi tutor non liberatur a præstatione usurarum per solam obligationem, sed depositionem.

RESP. Hoc inde est, quia obligatio simplex, quæ pupillo fit, nulla est, utpote cum pupillus sine tutore nihil accipere possit, ibi ergo necessario solennis requiritur.

Atque hoc ita in obligatione ante coeptas usuras receptum ait *Brunn. ad L. 9. n. 2. C. h. Mæv. p. 2. dec. 199. Et part. 3. dec. 12.*

Qv. XXIII. *An mora purgetur facta novatione?*

AFFIRMATUR; quia per novationem tota extinguitur obligatio, adeoque omnes ejus effectus, uti mora &c.

Secus est, si novatio fiat sub conditione, nam quamdiu pendet conditio, nondum est novatio, neque prior obligatio sublata dici potest, adeoque nec mora. Hinc si interim res perit, perit moroso, *d. L. 14. de Solut. & in L. 31. pr. de Novat.* etiam pendente conditione mora manet. Conf. *L. 56. §. f. de V. O.*

OBJ. *L. 72. §. 1. de Solut.* ubi, qui post moram sub conditione promittit, liberatur a mora, etiam pendente conditione.

RESP. Loquitur de casu, ubi reus, qui in mora fuit, novationem sub conditione obtulit, & alter accepit, *d. l. 72.* tunc enim mora purgata est: etsi ergo res, pendente conditione, deficiat, non tamen mora manet, quia semel purgata est. Duo ergo actus sunt: novatio, quæ nondum fit; & obligatio, quæ actu fit voluntate creditoris, adeoque satisfactio est.

LIB. XXII. TIT. II.

DE NAUTICO FOENORE.

Qv. I. *Quomodo nauticum fœnus differat (1) ab usuris, (2) ab affectionatione, Et (3) a bodemeria?*

RESP. Differt ab USURIS, quæ sunt æstimatio sortis, quæ nobis utenda conceditur, *L. 32. L. f. C. h.* at fœnus nauticum saltem datur ex pecunia trajectitia, seu tali pecunia, quæ trans mare vel alia loca periculosa velitur, & cujus intuitu dominus navis periculum in se recipit, *L. 1. h. t.* quanquam etiam dari possit,

